

»razkrinka«, da jim pove »v obraz«, da je njihovo življenje zlagano. Toda ko odhaja iz gradu ali salonov, potem ko je odklonil dvoboj z ljubosumnim huzarskim poročnikom iz višjih »demokratskih« razlogov — se žalosten ozira za izgubljenim rajem. Slikar je v secesijskih okvirih povzel nostalgичno potezo o nesrečni ljubezni, o usodi in drugih občečloveških vprašanjih. Toda vsa ta melanholična poza in tožba ni kdo ve kako prepričljiva. Je to tipično malomeščanski pogled na življenjske pojave, pisan na bled papir, površno, ne preveč resno obdelan, ker sicer bi utegnil postati dolgočasen. Vsa resnost ljubezni kot usodnega problema človeškega življenja se da odpraviti tudi z arijo, ki jo poje lepi tenor: »Žena le vara nas...«, ali pa se naše zorne lepote kvarijo ob čitanju francoskih naturalistov. To je v bistvu meščanska literatura Govekarja in tudi prve podobe Vavpotičeve (prim. »Slovana«) izzvenijo v podoben akord.

Medtem pa se je Vavpotič šolal v Pragi in kasneje v Parizu. Obenem z življenjskim spoznanjem je rastla tudi umetniška zmogljivost in ta se je razvila za slovensko ilustracijo v do tedaj neslutene višine. Ko je Vavpotič risal podobe za »Desetega brata« in kasneje »Mladim srcem«, je njegova umetnost dosegla vrh, ki je bil za slovensko risarsko umetnost naravnost epohalnega pomena. Realistični tekst resnične umetnine je mladega umetnika potegnil sugestivno za seboj. Slikar je zapustil parkete malomeščanske družbe in je krenil s pisateljem k Obrščaku, od tod na Slemenice in dalje po vseh potih in stezah, kar jih je zarisal v dolenjski svet genialni Jurčič. Tu je doživel »Fuimus Troes« starega študenta Dolefa, vražjeverni svet in tragiko Martinka Spaka ter krhko, lepo ljubezen Kvasa in grajske Manice. To odkritosrčno umetnost je Vavpotič nadaljeval v pravljicnem svetu mladih src in tudi drugod. Jasno je, da uspeh ni izostal. Najvišje v umetnosti je odkritosrčnost in prav ta je naklonila mlademu slikarju sloves pionirja slovenske ilustracije. To je tudi glavna zasluga slikarja Ivana Vavpotiča v slovenskem umetnostnem svetu.

Delavnost Ivana Vavpotiča pa ni bila omejena zgolj na risbo. Marljivo se je udeleževal tudi kot krajinar in portretist. V oljnem slikarstvu, ki zahteva obliko in barvo, pa je zadel kot vsa njegova generacija na skoraj istočasno rast impresionističnega pojmovanja barvnih vprašanj. Seveda je nihanje med pripovedno risarsko smerjo — ki je bila tipična lastnina naših secesionistov — in barvno slikovitem nepripovednim impresionizmom rodilo nekako neuravnoteženost v umetnostnem gledanju. Po drugi strani pa je skrb za vsakdanji kruh potrkala na slikarjev atelje in slikarja ponovno popeljala na parket našega meščanskega življenja. Naše meščanstvo se v bistvu ni kdo ve kaj izpremenilo od časov prvih Vavpotičevih del. Arije iz operet je na splošno zamenjal jazz in šlagerji, namesto na Gorenjsko so zdaj potovali na morje, Prater je zamenjala dalmatinska plaža, kočijo avto. Za laksno obliko ljubezni niso bili francoski naturalisti več potrebni. Ta svet, ki ga je meščan ljubil, je hotel tudi izraziti, in tako se je rodil moderni naturalizem. Ivan Vavpotič je v svojem življenju naslikal mnogo, mnogo naturalističnih podob take vrste. Bilo bi odveč trditi, da vsa ta dela nimajo umetniške vrednosti. Z dobrim tehničnim znanjem, s solidno izvršitvijo in vernim prednašanjem zaznamenovana dela bodo gotovo ostala kot galerijske umetnine. Sicer pa bo o celotnem Vavpotičevem umetnostnem delu zadnjo besedo izrekel vseuravnajoči sodnik — čas.

Slikarju, ki je bil osebno znan pojav v slovenskem umetniškem svetu, je smrt iztrgala za vedno iz rok slikarsko paleto dne 12. januarja l. 1943.

Dr. S. Mikuž.

Šestdesetletnica slikarja M. Gasparija.

Letos obhaja življenjski jubilej naš nekdanji ilustrator slikar Maksim Gaspari. Nastopil je v Domu in svetu kot risar skromnih vinjet, kasneje kot ilustrator večjih razmer, dokler se ni razvil v najbolj priljubljenega in popularnega slikarja v našem kulturnem občestvu. Njegova glavna domena je folklorno slikarstvo. Kdo še ni videl Gasparijevih »Vračajočih se kolednikov« ali »Ofrehta«? Kdo še ni srečal njegovih prikupnih ilustracij v naši otroški litera-

turi? Njegova delavnost je bila izredno plodovita in malo je umetnostnih ljubiteljev, ki bi ne bili v posesti Gasparijevega originala, reprodukcije njegovih del pa ima skoraj vsaka slovenska hiša. Gasparijeve zasluge za popularizacijo dobre umetnosti med našim narodom so izredne in priznanja vredne.

Kot umetnik je Gaspari pesnik slovenske zemlje in njenih ljudi. Toda to ni nikaka priučena umetnost, marveč poezija, ki je vzklila neposredno iz slikarjeve notranjosti. Mnogo spominov na mlada leta počiva v Gasparijevem delu. To so spomini na rojstno vas, gledano kot celoto. V okviru vaškega občestva se razvija življenje iz roda v rod, med krstom in pogrebom ob času cvetočih češenj in golega, s snegom pokritega drevja. To je veliki naravni oder za proščenja, vaške katastrofe, prastare običaje. Daleč v sivo davnino prisluhne slikar ob svojih kolednikih, procesijah in beračih. Življenje, večno se izpreminjajoče, zadobi trdno obliko v tipu. Cerkev na griču ali za vasjo, senožeti s smrekovim gozdom, cvetoče vrbovje ob potoku, mlin, vasica, to je tip mrtve narave. In tip žive? Tu sta starec in starka v kožuhih, okrašenih z rožami, tu sta mlad par, fant z nerodnimi kretnjami, dekle bujna in sramežljiva. Naposled so tu še vnučki s predivastimi pšeničnimi lasmi, okorni in ljubki v nerodni, preveliki obleki. To je pravi svet Gasparijeve umetnosti in zato ni čudno, da je tako blizu narodnemu čustvovanju, da njegova umetnost ni nikoli potrebovala učenih teorij, preden jo je narod sprejel in vzljubil.

Življenjski jubilej je srečal slikarja čvrstega, zdravega, polnega načrtov in volje do nadaljnjega ustvarjanja. Želimo mu še mnogo umetnostnih uspehov!

Dr. S. Mikuš.

Šestdeset let slikarja Saše Šantla.

Letos obhaja v vsestranski marljivosti in delu šestdesetletnico rojstva znani slovenski slikar Saša Šantel. Umetnostno je rasel na predvojnem Dunaju, Monakovem, potoval je mnogo po svetu, v umetnostno osebnost pa se je razvil šele na domačih tleh. Njegov umetnostni svet je trdno naslonjen ob lepoto domače zemlje in na splošno ob uspešni korektiv matere narave. Od tod izhaja njegovo veliko poznavanje slikarskih veščin in pa vedro, prikupno izbiranje snovi. Njegova umetnost je pripovedna, preprosta, neizumetničena. Morda tu pa tam celo preveč naivna. Kar pa moramo slikarju šteti v dobro, je solidnost izvršenega dela. Slikar ne pozna in ne priznava raznih umetnostnih poizkusov, ki jih je že toliko šlo preko nas v povojnem času.

Šantlova slikarska delavnost je precej mnogostranska. Udeležuje se kot slikar oljnatih podob, akvarelov, najbolj pa je znan kot grafik-illustrator. Njegovo umetniško delo je raztreseno širom po slovenski zemlji. Znane so njegove prikupne krajine, ki so nekak posrednik med impresionističnimi in modernimi krajinskimi pejzaži. Njegova največja kompozicija pa ni posvečena krajini, marveč je vzeta iz našega glasbenega življenja, kjer se jubilant tudi vneto udeležuje. Je to podoba slovenskih komponistov, ki je za današnje razmere uvaževanja vreden spomenik. Na razstavi, ki jo je slikar v marcu in aprilu pripravil v Jakopičevem paviljonu, vzbuja upravičeno zanimanje tudi grafika. Tod se je pokazal slikar kot dober poznavalec Ljubljane, kmečkega življenja in različnih krajinskih motivov. Nekaj razstavljenih risb je opozarjalo bralce naše mladinske literature tudi na prikupne ter iznajdljive ilustracije našega jubilanta v različnih mladinskih knjigah. Njegovo delo na tem polju je bilo plodovito in vzgojno.

K življenjskemu prazniku slikarja prof. Šantla iskreno čestitamo.

Dr. S. M.